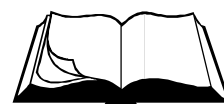

מִי יֵרֵם הָיִם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 391

שאלות המצויות בימי מגילת הקורונה (א)

אייר תש"פ

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

קריאת התורה, מ"מ אם בשעת אמירת תחנון ספר התורה עדיין לא הגיע והוא נמצא במקום אחר, אין לעשות נפילת אפיים.
ג. מי שיש לו ספר תורה בביתו, אפילו שהוא מתפלל ביחיד, נופל על אפיו (משנ"ב שם ס"ק י"א).
ד. ויש סוברים שאם יש שם שאר ספרים, גם יש ליפול על פניו (משנ"ב שם בשם אחרונים, וכן נהג בעל "הקהילות יעקב" זצ"ל למעשה "ארחות רבינו" ח"ב עמ' ס"ז), ואפילו אם יש רק חומשים וסידורים אפשר לעשות נפילת אפיים (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

תחנון כשאחד המתפללים אבל בתוך השבעה

שאלה: אחד המתפללים במנין מרפסות הוא אבל (תוך השבעה), והכלל הוא שבבית אבל לא אומרים תחנון (כמבואר בשו"ע סי' קל"א סעיף ד'), האם נחשב שכל המנין נמצא בבית האבל ולא יאמרו תחנון? תשובה: כתב המשנ"ב (שם ס"ק כ') שכל זה דוקא בבית האבל, אבל אם האבל הולך לבית הכנסת או בבית אחר, אין הציבור נגזרים אחריו ואומרים תחנון, ע"י שם. ולפי"ז בנד"ד אפילו כולם במנין אחד בכל זאת כל אחד ואחד מתפלל בביתו ואין זה נחשב בית האבל. אולם באופן שהאבל יורד לפני התיבה בבית הכנסת, דעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל ("ביאורים ומוספים" שם אות צ"ו, ובספר "פני ברוך" פרק י' ס"ק ל"ט), שהציבור נגזרים אחריו ולא אומרים, ע"י שם. וכמו כן, אם האבל הוא הש"ץ אפילו אם כל אחד עומד במרפסת ביתו לא יאמרו תחנון.

קריאת התורה באדם אחד

שאלה: בחצר למטה עומד רק הבעל קורא עם ספר התורה, אין ינהג עם העליות לתורה?
תשובה:

א. ביום חול הוא יעלה את שלושת העליות וכל פעם יאמר ברכו עם שתי הברכות (שו"ע או"ח סי' קמ"ג סעיף ה'), וע"י משנ"ב ס"ק ל"ג שכתב שלפי הרמ"א אין בזה נפק"מ כ"כ, ע"י שם, אולם בנד"ד הרי"ז נוגע כיון שהבעל קורא נמצא למטה לבדו).
ב. בשבת קודש שיש שבע עליות, הבעל קורא יעלה את כל העליות, כנ"ל, ואחר עלייה שביעית שהוא גומר את הפרשה אינו חוזר על המפטיר אלא עושה מיד הגבהה וגלילה וקורא את ההפטרה עם הברכות שלפניה ולאחריה, ואח"כ אומר חצי קדיש (שו"ע סי' רפ"ב סעיף ה'), ומשנ"ב ס"ק כ"ט).
ג. בשבת ראש חודש, ביו"ט וחול"מ פסח שקוראים בשני ספרי תורה, אסור לאדם אחד לעלות בשני ספרי תורה, ולכן חייב להשתמש רק בספר אחד ולגוללו למקום השני ("ביאור הלכה" סי' רפ"ב סעיף ה' ד"ה אם לא, ושו"ע סי' קמ"ד סעיף ד').
ד. בשבת ר"ח או ביו"ט, היות שקריאת המפטיר אינו חוזר על הקריאה הקודמת (כמו בכל שבת) אלא קוראים במקום אחר, יש לעולה לעשות שש עליות בפרשת השבוע, והעלייה השביעית יעלה לקריאת ראש חודש, וכמו"ש לעיל (בסעיף ב'), וכן בקריאה ביו"ט, יעלה ארבע עליות בקריאה ראשונה ויגלול את ספר התורה ויעלה בעצמו בקריאת הקרבנות בעלייה חמישית (שהרי מעיקר הדין קי"ל שמפטיר מן המנין, ורק נוהגים לחלק, וכל זה רק כשיש עולה אחר למפטיר, ע"י משנ"ב סי' רפ"ב ס"ק כ"א).

ציבור שאין להם ספר תורה

שאלה: ציבור שאין להם ספר תורה, האם יש ענין לקרוא מתוך חומש?

תשובה: לכתחילה נכון לקרוא בחומשין בלא ברכה, שלא תשתכח תורת קריאה (ואפילו ביו"ט יש לעשות כן, שאין זה משום דין השלמת פרשיות כמו שניים מקרא, רק לזכור תקנת הקריאה) ולא יקרא לעולים, אלא הש"ץ יקרא את הכל בקול רם לפניהם (משנ"ב סי' קמ"ג ס"ק ט').

וכמו כן לענין הפטרה, אפילו אם יש להם נביא במקום שאין להם ספר תורה לא תקנו שם קריאת הנביא עם הברכות, אבל בלי ברכות יש לקוראו (משנ"ב רפ"ד ס"ק ג').

לע"נ

מרח רבינו שמריהו יוסף נסים קרליץ זצוקללה"ה
נלב"ע כ"ג בתשרי תש"פ

לע"נ

נשמה טהורה הנערה רחל ע"ה

בת יבדלחט"א הרב יהודה אריה הלוי דינר

נלב"ע כ"ה מרחשון תש"פ

קורונה = 367

המחלה קורונה = 455

"מלא כל הארץ כבודו" = 455 | "ה' ימלוך לעולם ועד" = 367

שאלות המצויות במנינים המתקיימים במרפסות

צירוף בין בתים

שאלה: האם ראוי מצטרפת רק מהחצר לבית, או אפילו משני בתים נפרדים מצטרפים אם רואים זה את זה?

תשובה: אפילו בשני בתים ממש מצטרפים אם רואים זה את זה (משנ"ב סי' נ"ה ס"ק נ"ז), ובמקום הדחק אפשר להקל (שם) והמצב הנוכחי בודאי נחשב לדחק, ואפשר לכתחילה להתפלל כן, ובפרט אם אחד עומד בחצר והשאר במרפסות יש להקל יותר (משנ"ב שם ס"ק נ"ב, וע"ע "ערוך השולחן" סעיף כ').

ולכן למעשה אפשר באופן זה לצרף בין ליקדיש' ובין ל'קדושה' בין לחזרת הש"ץ ובין לקריאת התורה, והאופן המהודר ביותר שהש"ץ או בעל קורא וספר התורה, יעמדו במקום שרואים עשרה אנשים, כגון בחצר (כמובן רק אחד מהם ולא שניים, משום זהירות מהמחלה), ואם אין כזאת אפשרות, אפשר להקל גם כשלא רואים עשרה, אלא אחד רואה את השני, והשני את השלישי וכו'.

להסתכל על כולם

שאלה: כשהש"ץ עומד למטה, ורואה שכולם מתפללים במרפסות, האם גם הם צריכים להסתכל עליו, או בזה שהוא רואה אותם נחשב צירוף למנין?

תשובה: אם הוא רואה אותם, אפילו אם הם מסתכלים לכיוון אחר (כגון למזרח) יש כאן צירוף למנין, כמבואר בשו"ע (סי' נ"ה סעיף י"ד) שאחד העומד מחוץ לבית הכנסת ומסתכל לכיוונם, אפילו אם הם לא מסתכלים עליו נחשב לצירוף למנין (כמבואר שם).

שביל המפסיק

שאלה: שביל הרבים המפסיק בין הבנינים, האם זה מפסיק לצירוף המנין?

תשובה: אלו שיש להם מנינים במרפסות או בחלונות למעלה, אין השביל מפסיק כלל היות שרשות הרבים הוא רק עד עשרה טפחים ולא יותר (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

וכמו כן אם הש"ץ עומד למטה בשביל או ברשה"ר הרי כאילו כולם ביחד למטה, היות שרואים אותו (ע"י שו"ע סי' נ"ה סעיף י"ד), וכולם מצטרפים יחד.

ולמעשה, אפילו מי שגר בקומת קרקע ושביל מפסיק מקילים, שנחשב צירוף למנין, ודוקא לענין זימון מבואר בשו"ע (סי' קצ"ה) שאין זה צירוף, אבל לענין תפילה יש צירוף (ע"י "שערי תשובה" סי' נ"ה ס"ק ט"ו, וע"ע סידור "בית יעקב" להגר"י עמדין זצ"ל ה"ל הנהגת הסעודה ע"י קי"ט אות ח' שגם בזימון יש ספק שמא רשה"ר לא מפסיק).

תחנון ונפילת אפיים בלי ספר תורה

שאלה: המתפללים במרפסות בגלל המצב, ואין להם ספר תורה, האם צריכים לומר תחנון ונפילת אפיים?

תשובה:

א. אומרים תחנון אפילו כשאין ספר תורה, אבל לא עושים נפילת אפיים (עם הראש) אלא אומרים אותו בישיבה רגילה.
ב. ואפילו אם יש ספר תורה במקום אחר שמביאים אותו לצורך

השלמת הפרשיות

◀ **שאלה:** במנין שלא היה להם ספר תורה במשך כמה שבתות, ובפרשת תזריע-מצורע השיגו ספר תורה, האם יש להשלים את הפרשיות שלא קראו?

תשובה: כתב הרמ"א (סי' קל"ה סעיף ב') אם בטלו שבת אחת קריאת הפרשה בציבור, בשבת הבאה קוראים אותה ביחד עם הפרשה השייכת לאותה השבת, ע"י שם.

וכתב המשנ"ב (סי' ו') אם ביטלו כמה שבתות, דעת מהר"ם מינץ והגר"א שיש להשלים רק את השבת הקודמת (דומיא דתשלומין שהוא רק בתפילה הסמוכה לה, **שעה"צ** סי' ח'), ודעת ה"אליה רבה" שצריך להשלים את כל הפרשיות, ומביא עוד פלוגתא באופן שיש פרשיות מחוברות, וצריכים לקרוא שלוש פרשיות, ונוטה שאפילו שלוש פרשיות צריך לקרוא (**משנ"ב** סי' ז').

לפי"ז, לכתחילה יש להשלים את כולן, ויקראו צו, שמיני, תזריע ומצורע. אבל אם קשה לבעל קורא לקרוא, יש להקל עליו, כיון שאין זה ביהכ"נ קבוע אלא כל אחד מתפלל במרפסת שלו, ונפגשו לכאן, ושמא אין בזה אותה תקנה שצריך להשלים את הפרשיות.

השלמת הפרשיות בימי חול

◀ **שאלה:** בשבוע שיש שתי פרשיות, אם לא קרא בשבת, האם אפשר להשלים גם בשני וחמישי (כדי להקל שלא יהיו בשבוע הבא ארבע או שש פרשיות בשבת בבוקר)?

תשובה: אפשר להשלים פרשיות רק בשבת ולא באמצע השבוע (**משנ"ב** סי' קל"ה סעיף ה'). ויש בזה כמה טעמים:

א. בחול יש ביטול מלאכה לעם (**משנ"ב** שם), (והעירו שלפי טעם זה עכשיו הוא בין הזמנים והם מעדיפים ביום חול, ואדרבה, אם יקראו בשבת, יהיו ארבע פרשיות וזו טרחה יתירה).

ב. **"דגול מרבבה"** (שם) כתוב עוד טעם, שלא יחשבו שהפרשה שייכת להיום, ולא ידעו שאין זו קריאה אלא תשלומין, ע"י שם (**וצ"ב** שהרי יקראו גם פרשה שעברה וגם בפרשת היום עד שני).

ג. **"ערוך השולחן"** (שם סעיף ו') כתב, הטעם משום שבאמצע השבוע לא תיקנו שבעה קרואים, ולקראו בג' קרואים לא תהיה כתקנת חכמים, ע"י שם.

ד. ועוד, הקריאות של שני וחמישי הם סוג של תקנה אחרת, ולא שם הקריאה של שבת (**הגר"ח קניבסקי שליט"א**).

ברכת "מגן אבות" בליל שבת

◀ **שאלה:** המתפללים במנין במרפסות האם בליל שבת יאמרו ברכת "מגן אבות"?

תשובה: כתוב בשו"ע (או"ח סי' רס"ח סעיף י') שאין אומרים ברכה מעין שבע בבית חתנים ואבלים, ע"י שם. והיינו רק בבית הכנסת קבוע תיקנו לומר כן משום המאחרים לבוא, ע"י שם.

ומה"ט כשנוסעים לחופש ועושים שם מנין לא מברכים ברכת "מגן אבות" אף **שהמשנ"ב** (סי' ק"ד) כתב שכאשר יש קביעות לזמן ויש ספר תורה כגון בירידים, היו מברכים "מגן אבות", משום דשם היה בדרך קביעות לאותם הימים, משא"כ בנד"ד שאנו מחכים בכל עת ובכל שעה לחזור לבית הכנסת, עדיין אין זה נחשב לקביעות ונוהגים לא לברך ברכת "מגן אבות" (ולא דמי למש"כ בשו"ת "מנחת יצחק" ח"י תשי"א שאם כל הציבור יוצאים לרחובות של עיר מברכים משום ששם יצאו מדעת וכאילו זה המשך של בית הכנסת).

אמירת "אנעים זמירות" בלי ספר תורה

◀ **שאלה:** במנין שאין בו ספר תורה, האם אפשר לומר "אנעים זמירות" כאשר אין פתיחת ארון הקודש?

תשובה: גם בלי ספר תורה אפשר לומר "אנעים זמירות". פתיחת הארון זו רק מעלה יתירה.

אמירת "ותערב לפניך עתירתנו"

◀ **שאלה:** במוסף של יו"ט בחזרת הש"ץ מוסיפים בברכת "רצה" אמירת "ותערב לפניך עתירתנו", מה הדין במנין שאין שם כהן (כפי שמצוי במנינים שבמרפסות), האם יש לומר את הפיוט?

תשובה: המנהג לומר "ותערב" הוא דוקא במקום שעושים ברכת כהנים (**משנ"ב** סי' קכ"ח סי' קע"ג בשם תשובת המהר"ם מלובלין).

קריאת שיר השירים בשביעי של פסח

◀ **שאלה:** בשבת חוה"מ פסח לא היתה מגילת שיר השירים על קלף, היות שהיתה תפוסה במקומות אחרים. האם בשביעי של פסח (שאז קל להשיג את המגילה על קלף) אפשר לקרוא את שיר השירים מקלף ולברך עליה?

תשובה: שיר השירים בעצם קשור לחג הפסח ולא דוקא לשבת (וכעין מגילת רות שקוראים בשבועות אפילו באמצע השבוע), רק לכתחילה תקנו לאומרה בשבת ביחד עם הפיוטים שאומרים עליו (**עי' משנ"ב** סי' ת"צ סי' י"ז-י"ח) ולכן אם לא קראו בשבת אפשר לקרוא בשביעי של פסח עם ברכותיה (שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"ד תשי"א צ"ט אות ב', **הגר"ח קניבסקי שליט"א**).

ברכות השחר לאחר התפילה כדי שיענו אמן

◀ **שאלה:** המקפיד כל בוקר לפני התפילה לברך את הברכות ליד אחרים כדי שיענו עליהן אמן, (עי' משנ"ב, סי' קס"ז סי' כ', שע"י שעונים אמן הברכה חשובה יותר, וע"ע "כף החיים" סי' קכ"ד סי' קכ"א בשם הזוהר הקדוש), ועכשיו עקב המצב אין מי שישמע ויענה אמן אלא רק לאחר התפילה, האם עדיף לחכות ולומר את הברכות לאחר התפילה כדי שמישהו יענה אמן, או לומר ביחידות לפני התפילה?

תשובה: אין ראוי לאחר את הברכות, ועדיף לאומרן מיד לפני התפילה כסדר שתיקנו (**הגר"ח קניבסקי שליט"א**).

שאלות הנוגעות למתפללים ביחידות

שחרית ותיקין – מנחה בתפילין

◀ **שאלה:** מי שמתפלל ביחידות (בגלל המצב הנוכחי) האם יש לו עצה שיחשב כתפילה בציבור?

תשובה:

א. מי שמתפלל שחרית בזמן ותיקין יכול להתפלל ביחיד אף אין לו מנין (**"ביאור הלכה"** סי' נ"ח סעיף א' ד"ה ומצוה), ואפילו מי שלא רגיל בכך רק רוצה להתפלל ותיקין פעם אחת, גם יכול לעשות כן כן (**הגר"ח קניבסקי שליט"א**, וע"ע **"קובץ תשובות"** ח"א תשי"טו). ולכן אפילו אם יש לו מנין במרפסות בשעה מאוחרת אם מעונין יכול להתפלל כותיקין ביחידות.

ב. בתפילת מנחה אם לובש תפילין נחשב כתפילה בציבור (עפ"י **מג"א** סי' ס"ו סי' י"ב, וכן מובא בשם **הגר"ח קניבסקי שליט"א**).

אמירת הלל בשחרית

◀ **שאלה:** המתפלל שחרית בראש חודש (או חוה"מ) בזמן ותיקין ביחידות נחשב לו כמתפלל במנין, מתי יאמר הלל, האם מיד לאחר שחרית או שימתין למנינים הנערכים במרפסות בשעה מאוחרת יותר כדי להצטרף למנין (כמבואר ברמ"א, סי' תכ"ב ב', שלכתחילה כשקוראים חצי הלל יש לקרוא במנין, אם אפשר, משום ספק על הברכה)?

תשובה: מעיקר הדין קי"ל **כרמ"א** (סי' תכ"ב ב') שמברכים גם על חצי הלל, והיות שקריאת הלל שייך לשחרית, יש לקרוא הלל מיד (**הגר"ח קניבסקי שליט"א**).

ויש להוסיף שמבואר ב"ביאור הלכה" (שם ד"ה וקורין) שלכתחילה אין לאכול לפני אמירת הלל, ע"י שם, הרי מבואר שזה ממש כמו חלק משחרית, ולכן יש לאומרו מיד (וע"ע שו"ת **"שבט הלוי"** חלק י"א תשי"א צ"ד סי' ק"ג, לענין תפילת שחרית בבית הכנסת ואח"כ ללכת לומר הלל בכותל המערבי, ומסיים שלהלכה לכתחילה אין לשנות ושחרית והלל יהיו סמוכים ובכל זאת יש סמוכים אם רוצה לאומרו במקום המקדש, ע"י שם).

מתי הציבור מקבל שבת

◀ **שאלה:** מבואר בשו"ע (סי' רס"ג סעיף י"ב) קהל שקיבלו שבת אסור ליחיד באותה עיר לעשות מלאכה כיון שזה נחשב קבלת שבת לכולם, ע"י שם. האם כשאין מנינים בבית הכנסת ורוב הציבור מתפללים בבית (כמו בחו"ל), האם עדיין משועבד לקבלת שבת של הקהל?

תשובה: אפילו באלו המקומות שאין מנינים בכלל (כגון בחו"ל שכולם מתפללים ביחידות) בכל זאת מודפס שם עפ"י הרבנים זמן קבוע שצריכים לקבל שבת, וזה נחשב זמן קבוע ע"י הציבור, וכולם משועבדים לאותו הזמן.

"יקום פורקן" ביחידות

◀ **שאלה:** האם אומרים "יקום פורקן" ביחיד?

תשובה: בסידור מודפס שאין לומר "יקום פורקן" השני ביחיד, וכן שאין אומרים "מי שבירך" בגלל שאלו תפילות על הציבור, והרי הוא מתפלל ביחיד.

אולם **במשנ"ב** (סי' ק"א סי' ק"ט) מבואר שהטעם ב"יקום פורקן" משום שהיא תפילה בארמית, ולא מתפללים ארמית ביחיד (וכעין המבואר **במשנ"ב**, סי' תקפ"א סי' ד', לענין סליחות בחודש אלול, ע"י שם), ולכן אין לומר גם את ה"יקום פורקן" הראשון. (וע"י שו"ת **"הר צבי"**, או"ח ח"א סי' ס"ב, שהעיר למה מודפס בסידור שיחיד אומר "יקום פורקן" הראשון, וי"ל שהם סמכו על ספר **"שער אפרים"**, שער י' סעיף כ"ו, שכתב שגם ביחיד אומר את הראשון, וע"ע שו"ת **"רבבות אפרים"** ח"א תשי"ט, בשם בעל **"מנחת יצחק"** זצ"ל כי "יקום פורקן" אינה תפילה אלא רק ברכה, ע"י שם).

אמירת "יזכור" ביחיד

◀ **שאלה:** המתפללים בביתם בלא מנין, האם אפשר לומר תפילת "יזכור" ביחיד או שצריך רק במנין?

תשובה: תפילת "יזכור" אפשר לומר גם ביחיד כי אין זה דבר שבקדושה, רק מתפלל על זכות הנפטרים, וגם לא צריך לזה ספר תורה (בעל **"שבט הלוי"** זצ"ל, **הגר"נ קרליץ** זצ"ל).